

In de marge

Als ik in Utrecht van de Oudegracht naar het station ga, doe ik dat kortheidshalve via de nieuwe voetgangersverbinding, Hoog Catharijne geheten. Een imposant gebouwenkompleks dat Utrecht miljoenen heeft gekost. Een kompleks, met winkels, café's, warenhuizen, enz. Ook de open eetgelegenheden ontbreken niet.

De uitgestalde goederen waaronder veel prullaria appelleren voortdurend aan de bezitsdrang van de duizenden passanten. De open eetgelegenheden maken omzetten, alsof wij juist een hongervinter achter de rug hebben.

In de trein gezeten zie je dan vervolgens in de krant een lange lijst van politieke

misère in Europa. Als je de beelden van de duizenden die in de Sahel-landen van de honger omkomen zie, vraag je je af, of het in Europa nog wel beschamender kán: het volk brood en spelen, de regeerders zich verliezend in onderlinge ruzies en persoonlijke machtsstrijd en daardoor allesbehalve inspirerende vóórgangers zijnde.

Beide factoren leiden ertoe dat de hulp-actie véél te bescheiden en dus ver onder de maat van het noodzakelijke blijft.

Fiege

P.S.: het gironummer van S.O.S.-Sahel is 100.200.

Zonder rechtvaardiging

*Neen, nooit zal ik er vrede mee hebben.
Oprecht zijn mijn vervloekingen.
Ik vergeef niet, ik laat mij niet vangen
In ijzeren omhelzingen.*

*Zoals allen zal ik gaan, zal ik sterven, zal ik
doden,*

*Als allen zal ik tegronde gaan,
Maar met een rechtvaardiging
Zal ik mijn ziel niet bevleken.*

*In het laatste uur, in het duister, in het vuur,
Zal mijn hart niet vergeten:
Er is geen rechtvaardiging voor een oorlog!
En nooit zal die er zijn!*

*En indien dit Gods werk is
Deze bloedige weg –
Zal mijn ziel ook met hem strijden,
Ook tegen Hem in opstand komen.*
Zinaida Gippius

Een oud gedicht – uit het Russisch vertaald door P. Krug – met een nog altijd actueel thema: Kan een oorlog gerechtvaardigd worden? Er was moed voor nodig om deze vraag in Rusland gedurende de eerste wereldoorlog te stellen. De dichteres behoorde evenals haar echtgenoot, de bekende schrijver Merezjowski, tot de groep van symbolistische dichters. Zij redigeerde met Merezjowski het bekende kunsttijdschrift „Mir iskoesstwa” (Wereld der kunst) en schreef ook kritische essays en romans. Na de revolutie verliet zij Rusland.

Hoofdbestuur

De vergadering van 3 mei 1974 was weer minder bezet, onder andere doordat enkele leden elders belangrijke zaken voor het Verbond behartigden. Er was ook weer een gast uit een naburige gemeenschap. Het blijft wel wat doorlopen met gasten; het aantal varieert van 0 tot 4. Vaak is er óf niemand óf een tweetal. De voorzitter begint met nogmaals te wijzen op het internationale humanistenkongres (IHEU) begin augustus te Amsterdam. Er zijn nog te weinig aanmeldingen van deelnemers. Als er niet nog minstens honderd bijkomen loopt de zaak financieel niet rond. Voor alle humanisten in Nederland geldt: meldt u zich als deelnemer want wanneer zullen er zoveel bekende humanisten uit de gehele wereld opnieuw zo dichtbij bij elkaar komen.

Humanitas ontwikkelt allerlei nieuwe initiatieven, waardoor men op een andere wijze dan voorheen met de overige humanistische en andere organisaties in aanraking komt.

Dit vergt uiteraard nieuwe overlegcombinaties, en een ervan was aan de orde. Voorts zijn Humanitas en Humanistisch Verbond zelf ook al een hele tijd in gesprek over samenlevingsopbouw. Een konklusie is nog niet bereikt, maar duidelijk is wel dat het voor het Verbond niet erg aantrekkelijk is als het op dit punt, op een wat weggestopte manier, met Humanitas zou moeten samenwerken. Dit is ook nooit het uitgangspunt geweest.

Het Humanistisch Perspektief kwam ter sprake. Het is de bedoeling dat dit regelmatig gebeurt en dat er zodoende een reeks van korte commentaren ontstaat op telkens een passage uit het perspektief. Die commentaren kunnen dan verspreid worden. Besloten werd de aanhef van het Perspektief zonder verder commentaar te laten. Die is zelf al een commentaar, namelijk een inleiding tot de volgende punten.

Het eerste van die volgende punten kwam aan de orde met een nota van Wichers. Dit punt is: fundamentele gelijkwaardigheid van mensen. Er werden opmerkingen over die nota gemaakt en hij wordt nu bijgeschaafd. Het Humanistisch Perspektief werd ook verlengd. De verlenging betrof een passage over de gerichtheid van het wetenschappelijk onderzoek. Hommes en Wichers hadden de passage voorbereid en er is nu een eindversie die door Wichers nog wordt bijgesteld n.a.v. de laatste opmerkingen.

Voorts werden er enkele interne vakatures vervuld. Tielman komt in de Radio en TV-kommissie, in plaats van de uit het hoofdbestuur getreden Paul Postma en Joke Carol komt in de Publiciteitsgroep, eveneens in de plaats van Paul.

Dr. A. J. Wichers
Alg.-sekreteraris

Die taakgroep publiciteit, heeft, zo bleek, de laatste tijd niet veel vergaderd. Maar binnenkort is er urgent werk aan de winkel en zal het wel anders worden. Ook zijn er nog de HB-vakatures: een bestaand en een komend. We zoeken naarstig naar vervanging, maar zullen vermoedelijk pas in het najaar een voorstel kunnen doen aan de Verbondsraad.

Er zijn enkele fondsjes ontdekt die misschien wel wat van ons werk willen subsidiëren. Het gaat niet om grote mogelijkheden, maar arme organisaties zijn ook met enkele duizenden guldens op sommige punten dikwijls al geholpen.

Dan het HOI, het Humanistisch Opleidings Instituut. Dat loopt heel goed, en er werd een compliment gemaakt aan het adres van de funktionaresse. De subsidiabiliteit – hebt u gezien dat het kursusgeld al f 525,— bedraagt? – is nog steeds ter sprake. Volgens het Ministerie is er een weg naar de subsidiepot. Deze loopt over het aanhaken van het HOI aan een meer omvattende school. Er is een gesprek gaande met een Sociale Akademie.

Driebergen, 5 mei 1974.

Geestelijke verzorging en vorming

Interview met de voorzitter van de Taakgroep Geestelijke Verzorging en Vorming van het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond, Drs. Rob Tielman.

F. Waar is de Taakgroep Geestelijke Verzorging en Vorming uit voortgekomen?

T. De Taakgroep is voortgekomen uit het Centrum voor Humanistische Vorming (CHV) en de Humanistische Stichting voor Geestelijke Volksgezondheid (HSGV).

Bij beide stichtingen bestond al geruime tijd het inzicht dat de werkzaamheden minder sterk gescheiden zouden moeten worden, dat er meer aandacht moest komen voor de raakvlakken van geestelijke verzorging en vorming. De aanleiding voor dit nauwere samengaan van de beide werksoorten was de aansluiting van een deel van de werkzaamheden van de HSGV bij het Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid (NCGV).

F. Wat voor werkzaamheden waren dat?

T. Dat heeft vooral betrekking op die activiteiten die op het gebied van de eigenlijke geestelijke volksgezondheid lagen. De HSGV wilde nadrukkelijk meewerken aan de ontstane nationale samenwerking in de NCGV, en de HSGV-stafmedewerker Martin Hoekstra is dan ook naar het NCGV „verhuisd”.

De specifiek humanistische inbreng in het NCGV wordt nu mede naar voren gebracht door de Humanistische Groep Geestelijke Gezondheid. Deze Groep wordt door het Hoofdbestuur van het HV benoemd, en adviseert de NCGV gevraagd of ongevraagd over levensbeschouwelijke vraagstukken rond de geestelijke volksgezondheid.

F. Wat gebeurde er met het overige werk van de HSGV?

T. Het hele terrein van de geestelijke verzorging is toen verkend, en er bleek een

duidelijke behoefte te bestaan aan een nauwere samenwerking met het vormingswerk en een intensievere relatie met het Hoofdbestuur.

Aanvankelijk is nog gedacht aan een samenvoeging tot één werkstichting, maar vooral vanuit het Hoofdbestuur is er op aangedrongen om er een taakgroep van te maken, net zoals er ook ten aanzien van andere werksoorten taakgroepen binnen het hoofdbestuur bestaan.

F. Wat houdt zo'n taakgroep nou precies in?

T. De taakgroepen zijn vooral bedoeld om het werk van het hoofdbestuur enigszins te verlichten: het hoofdbestuur houdt zich met de hoofdlijnen van het beleid bezig, en de taakgroep vult dat verder in op het betrokken werkterrein. Doordat zo'n taakgroep uit een aantal hoofdbestuursleden bestaat, aangevuld met deskundigen buiten het HB, is in principe een goede coördinatie en communicatie gewaarborgd.

De Taakgroep GV & Vorming houdt zich in grote lijnen bezig met het veldwerk voor geestelijke verzorging en vorming: b.v. het zorgen voor een regelmatig overleg met en tussen de werksoorten, het benoemen van vrijwillige werkers en werkleiders, het voordragen aan het hoofdbestuur van beroepskandidaten, het helpen opzetten, uitbouwen, voortzetten, wijzigen en evalueren van de werksoorten, enz.

F. Om welke werksoorten gaat het, en wie in de taakgroep houden zich er mee bezig?

T. Als ik me tot de belangrijkste mag beperken: de plaatselijke geestelijke verzorging (kontaktpersoon: Van Praag), het humanistisch vormingsonderwijs en het relationeel vormingswerk (Mevr. Varkevisser), de geestelijke verzorging voor zieken en bejaarden (Mej. Kerkhof), het plaatselijk vormingswerk (Van Fessem); verder zijn De Nijs, Hubert en ikzelf namens het hoofdbestuur lid, en maken Fiege en De Leede als funktionarissen van de taakgroep deel uit.

Over de relatie tot de geestelijke verzorging bij justitie en de strijdkrachten, en tot het opbouwwerk, wordt nog overleg gepleegd. De taakgroep heeft zich voor een nauwe samenwerking uitgesproken gezien de grote onderlinge samenhang van de werksoorten.

F. Wat zijn momenteel de belangrijkste problemen waarvoor de taakgroep staat?

T. Er zijn verschillende problemen op het ogenblik.

Allereerst is het belangrijk dat we door een tournee langs de verschillende werkvelden

over en weer een beter zicht krijgen op beleid en beleidsuitvoering.

Verder zijn er de bekende financiële problemen: zo zit de geestelijke verzorging voor zieken en bejaarden werkelijk te springen om een landelijk funktionaris. Gelukkig is er nu meer zicht gekomen op een half-time post hiervoor. Dat is juist nu erg belangrijk omdat er enerzijds steeds meer erkenning komt voor het feit dat humanistische geestelijke verzorging in zieken- en bejaardenhuizen een uiterst belangrijke zaak is, maar er anderzijds steeds minder financiële mogelijkheden dreigen te komen. Zo blijft de ongelijke behandeling van humanistische en konfessionele geestelijke verzorging in zieken- en bejaardentehuizen helaas nog steeds een schrijnend feit.

Een ander belangrijk punt is de plaatselijke geestelijke verzorging en het opbouwwerk:

ook hier is dringend uitbreiding van professionele werkers noodzakelijk.

Verder zijn we ons op het ogenblik aan het bezinnen op het relationele vormingswerk, de uitwisseling van ervaringen in de verschillende werksoorten en op de taak van het HV inzake de samenlevingsopbouw.

F. Bevalt het werk in de taakgroep?

T. Het is een zware klus, maar het is een plezierig en effectief werkende groep; en bovendien: we zijn allemaal overtuigd van het grote belang van het werk, en dat werkt erg motiverend.

Als de financiële situatie bovendien wat meer perspectief zou gaan opleveren, dan ben ik ervan overtuigd dat we voor het HV de gestelde taken kunnen realiseren.

F.

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:

Hoofdbestuur H.V.

Eindredakteur: Directeur H.V.

Lay-out: Lumax Utrecht

Druk: Lumax Utrecht

Redactie-adres:

Humanistisch Verbond

Oudegracht 152 Utrecht

Tel.: 030 - 31 81 45

SAMEN OVERLEVEN

Energie voor de toekomst

Uit de kring van de IHEU-jeugdsektie ontvangen wij onderstaande bijdrage:

Pas een jaar geleden begonnen we over de milieukrisis te praten en nu is daar ook nog de energiekrisis bij gekomen. Voor het jarenlange uitbuiten van de natuur krijgen we de rekening gepresenteerd. Een koerswijziging lijkt zeer gewenst, maar de mensen aan het roer zijn overvallen door deze

de inkomens-nivellering zijn. De inkomensongelijkheid is een belangrijke stimulans voor de economische groei; de ene groep probeert de andere in te halen en de voorsten proberen voor te blijven. Verbetering van de positie van de laagste inkomensgroepen zal steeds vaker als argument voor de voortzetting van de economische groei gegeven worden.

Maar er is nog een reden. De makkelijkste

bijvoorbeeld of in de toekomst de energie veel schaarser en duurder zal zijn dan ze nu is. Dit zal het geval zijn als wij er niet in slagen een goedkope vervanging voor olie en gas te vinden. Schaarse energie zou een aanzienlijke daling van de levensstandaard betekenen en zou zelfs de voedselproductie in gevaar kunnen brengen. Een energiearme maatschappij heeft misschien zijn aantrekkelijke kanten, zeker voor mensen die genoeg hebben van de verspillende kon-

nieuwe moeilijkheden die ze kennelijk niet hadden zien aankomen; problemen die fantasie, enig technisch inzicht en vooral een brede visie vereisen. De stuurlieden zijn blij dat de akute crisis voorbij is. Het zijn weer de oude problemen die aan de orde zijn: de loon- en prijspolitiek, de werkgelegenheid, het bevorderen van de consumptie (belastingverlaging), de investeringen enz. vragen weer alle aandacht. De politici kunnen zonder eigen visie ook weinig meer doen dan laveren tussen groepen die allemaal deelbelangen vertegenwoordigen. Groepen zoals werkgevers, de vakbonden, de autobezitters, de wegenbouwers, de milieuvorvechters, de grote maatschappijen. De problemen van energievoorziening, milieubehoud, werkgelegenheid en van de sociaal zwakken vormen zo'n ingewikkelde knoop, dat het bepalen van een koers slechts neerkomt op het vermijden van klippen en niet op het afstevenen op een concreet doel.

Toch gebeuren er in Nederland wel positieve dingen. Heel belangrijk kon wel eens

manier om b.v. het overmatige energieverbruik tegen te gaan, is de prijs ervan drastisch te verhogen. Dat is echter alleen sociaal te rechtvaardigen als daardoor iedereen en niet juist de laagstbetaalde groep een stapje terug moet doen. De veronderstelling b.v. dat het autoverkeer wel zal afnemen als het autorijden door tal van oorzaken duurder zal zijn geworden, betekent gewoon dat inkomensgroepen die pas een jaar of vijf geleden aan de auto toe waren de auto weer zouden moeten prijs geven. Milieu- en energiekrisis zullen veel prijzen doen stijgen en dit kan gemakkelijk leiden tot een sociale crisis, maar die kans is kleiner naarmate de inkomensverdeling als meer rechtvaardig wordt ervaren. Het voorbeeld van de auto illustreert al hoe moeilijk de problemen geworden zijn. Gebroddel helpt hier niet; hier is een brede, vooruitziende aanpak nodig. Milieupolitiek en sociale politiek moeten geïntegreerd worden.

Het uitstippelen van een goed beleid wordt zeer bemoeilijkt door de vele onzekere factoren; er is te weinig bekend. Onzeker is

sumptiemaatschappij. Maar de overgang naar zo'n maatschappij zou zeer geleidelijk moeten zijn en zou nu al moeten worden voorbereid.

Het is echter geheel niet zeker dat we in de toekomst niet over voldoende energie zullen kunnen beschikken, er zijn aardig wat alternatieven: zonne-energie, kernfusie-energie, kernenergie, terwijl bijdragen zouden kunnen komen van o.a. wind, aardwarmte en getijdestromingen. Maar helaas moet nog bij elk alternatief een groot vraagteken worden geplaatst.

Zoveel onzekerheden zijn er op vele essentiële terreinen dat er nog veel toekomstgericht onderzoek nodig is van technici en sociale wetenschappers. Het is tekenend voor de huidige laksheid, dat terwijl de problemen zich opstapelen, zoveel mensen die bij zulk onderzoek zouden kunnen worden ingezet werkloos rondlopen en aan de universiteiten dure wetenschappelijke hobby's worden uitgeleefd. Het nadenken over de toekomst schijnt uitsluitend gedaan te

worden door mensen die in hun schaarse vrije tijd in werkgroepjes zitten.

Is onze maatschappij met zijn democratisch bestel tegen de problemen opgewassen? Er is niet veel reden tot optimisme. Over de politieke top had ik het al. De wetenschapsmensen die een belangrijke rol zouden kunnen spelen zijn overgespecialiseerd, kunnen niet interdisciplinair praten en hebben een afkeer van politiek.

Voor het grote publiek zijn de problemen moeilijk te overzien. De politieke interesse is gering. Op het verdwijnen van de armoede volgde de vlucht in het materiële. Zij die pas een aandeel in de welvaart verworven hebben zullen deze niet zo makkelijk weer prijsgeven. De ouderen onder hen zijn bang voor de werkloosheid, zij weten maar al te goed hoezeer werkloosheid het geestelijk evenwicht verstoren kan. Veel mensen hebben hun hoop gevestigd op de jongeren. Helaas lopen ook zij nog steeds in de val van de materiële welvaart. De politieke interesse is niet groot, ook de opleiding is nog zeer eenzijdig. Ofschoon in deze groepen hoopgevende

uitzonderingen te over zijn, komt toch de indruk over van een starre samenleving. Er zal best wel worden bijgestuurd als de wal het schip weer eens dreigt te keren maar waarheen het schip koerst of heen zou moeten koersen weet niemand. Er wordt rustig doorgefeest terwijl op een groot deel van de aarde milieu- en energiekrisis al slachtoffers eisen. Een triest voorbeeld is India. De hoge olieprijs zullen een enorme handicap voor de Indiase economische ontwikkeling gaan vormen. Het nieuwe vijfjarenplan kan de prullenbak in; alle deviezen zullen wel voor olie nodig zijn en wat is het gebrek aan water en voedsel voor de te talrijke bevolking anders dan de energiekrisis in een andere gedaante?

Weliswaar wordt veel van de ellende daar veroorzaakt door de verouderde sociale structuren, maar de energienood daar wordt vooral veroorzaakt door de energieverkwisting hier. Is het daarom niet onze taak zuiniger met energie te worden en zo snel mogelijk nieuwe energiebronnen te ontwikkelen en de derde wereld daarin eerlijker te laten meedelen?

Met betrekkelijk goedkope energie kunnen veel problemen in de derde wereld en bij ons worden opgelost. Watergebrek kan worden opgeheven (ontzilting van zeewater b.v.). De voedselproductie kan worden uitgebreid (irrigatie, kunstmest b.v.).

Het gebrek aan minerale grondstoffen komt er minder ernstig uit te zien, omdat dan ertsen met lage percentages metaal kunnen worden geëxploiteerd. Maar goedkope energie alleen kan de problemen niet oplossen. De psychologische, politieke en sociale achtergronden van die problemen zijn vaak veel belangrijker en moeilijker aan te pakken.

Hoe de *menselijke* energiebronnen: solidariteit, idealisme en enthousiasme aan te boren die ons door de komende beslissende decennia zullen moeten voeren? Overleven zullen we wel, maar hoe en hoeveel met ons?

Maarten van der Plas

RADIO - HILVERSUM I

zondag 2 juni:

9.45-10.00 uur

Invloefeningen in humanisme

(25 slot) een maandelijkse reeks vraaggesprekken waaruit blijken kan hoe verschillend en hoe overeenkomstig diverse mensen het begrip „humanisme” elk voor zichzelf invullen.

Casper Vogel in gesprek met dr. S. L. Mansholt.

vrijdag 7 juni

16.45-17.00 uur

Laat je niks wijsmaken maar vind zelf iets van de interviews, commentaren en informatie van mensen die wat zien in de mens.

zondag 9 juni

9.45-10.00 uur

Mussert nog steeds een vrijheidsstrijder? Onwetendheid als vijand: de politieke vorming op scholen moet beter.

Rina Spigt in gesprek met dr. S. C. Derksen, polemoloog.

vrijdag 14 juni

16.45-17.00 uur

Laat je niks wijsmaken.

5 - 9 AUGUSTUS 1974 ZESDE INTERNATIONALE IHEU-CONGRES

In het nummer van 1 mei zijn wij uitvoerig ingegaan op het programma van dit congres. Thans willen wij wat meer aandacht schenken aan het tweede woord in de kop van dit artikel, nl. het internationale aspect.

Zij die erover denken aan het IHEU-congres deel te nemen, behoeven zich geen zorgen te maken dat het een zuiver Nederlandse aangelegenheid wordt. Tot nu toe zijn aanmeldingen ontvangen uit de volgende landen: Australië, België, Engeland, Frankrijk, India, Japan, Nederland, Nigeria, Noorwegen, Oostenrijk, Schotland, Sri Lanka (Ceylon), Turkije, Verenigde Staten, West-Duitsland en Zwitserland.

Daar komt nog bij dat binnen een groep uit één land er ook weer een grote verscheidenheid bestaat. De Amerikaanse delegatie, bijvoorbeeld, telt leden van vier verschillende organisaties en ook van andere landen zijn vaak twee of meer organisaties vertegenwoordigd. Daarnaast zijn er Britten uit Frankrijk, Nederland en Zwitserland, Amerikanen uit Duitsland, een Belg uit Nederland, een Indiër uit België en een Spanjaard uit Japan.

Om nu te voorkomen dat het geheel in een babylonische spraakverwarring ont-aardt, heeft de congresleiding een tolkenbureau ingeschakeld dat er voor zal zorgen dat alle leidingen en discussies tijdens de plenaire zittingen in respectievelijk Frans, Duits of Engels vertaald worden. De aula van de Vrije Universiteit beschikt over een installatie die simultaanvertaling mogelijk maakt.

Van diverse zijden is de vraag gesteld waarom ook het Nederlands niet als congrestaal is toegelaten. Het doet natuurlijk wat vreemd aan dat de taal van het ontvangende land niet één van de voertalen is. De reden is echter simpel:

het zou het congres te duur maken. In het budget van het congres is de post „vertaling” de grootste, daar tolken duur zijn en er voor drie talen minimaal vijf tolken nodig zijn. Bij een uitbreiding tot vier talen zouden wij ook het aantal tolken drastisch moeten uitbreiden, hetgeen weer zou resulteren in een forse verhoging van alle deelnemersprijzen. Dit was voor ons niet acceptabel.

In de keuze van de congrestarten hebben we ons dan ook laten leiden door de overweging dat Frans en Duits als voertalen naast het Engels de deelneming van meer landen zou bevorderen, terwijl een groot aantal Nederlanders hun talen toch wel zo goed beheerst dat zij de plenaire discussies in één van die talen kunnen volgen. Bovendien, als een soort extraatje, hebben wij een regeling getroffen met het tolkenbureau waardoor zonder extra kosten de Nederlandse deelnemers in hun *eigen* taal aan de plenaire discussies kunnen deelnemen. (Hun interventies worden dan in de drie congrestarten vertaald).

Hebt u belangstelling, wendt u dan tot de IHEU, Oudegracht 152, Utrecht (tel. 030-311255). De kosten van deelneming aan dit congres, dat van 5 t/m 9 augustus in Amsterdam gehouden wordt, bedragen f 175 voor een gewone deelnemer, f 125 voor een begeleider en f 75 voor scholieren en studenten. In deze prijzen zijn maaltijden en overnachting niet inbegrepen.

Mocht u om een of andere reden niet aan het congres kunnen deelnemen, maar wel op een andere manier van uw belangstelling blijk willen geven, b.v. door onderdak te verlenen aan congresdeelnemers, bel dan mevr. J. W. F. Klein-von Baumhauer (020-793096).

v. Br.

Humanistisch vormingsonderwijs

Werkbespreking vormingsleid(st)ers

Op de werkbespreking van zaterdag 27 april jl., die werd bijgewoond door veertig reeds werkzame en toekomstige vormingsleid(st)ers is uitvoerig gesproken over het humanistische aspect van ons vormingsonderwijs.

Het hvo kan omschreven worden als levensverschijnselen zoals vriendschap, ru-zie, enz. op het nivo van het kind doorzich-tig te laten worden.

Hierbij doen we een appèl op de mogelijk-heden van het kind, zonder ooit een beroep te doen op machten buiten hem.

Door informatie/uitleg (=onderwijs) en beleving (=vorming) d.m.v. allerlei vorm-en van expressie, zoals creatief spel, rol-lenspel enz. kan het kind komen tot een stuk verheldering van de wereld om hem heen en hierin bewust participeren.

In het vormingsonderwijs moeten dan ook tenminste de volgende elementen zitten:

- het ontdekken en ontplooiën van eigen mogelijkheden;
- het ontdekken en leren hanteren van re-laties met andere kinderen en met volwas-senen;
- het zich bezinnen op de grondslagen van goed en kwaad, mooi en lelijk en het geven van een eigen antwoord hierop.

Wanneer men kinderen vanuit dit gezichts-punt benadert, spreekt het als vanzelf dat de vormingsleid(st)er zich tolerant en niet indoktrinerend opstelt.

Naast de min of meer theoretische diskus-sie was er die dag ruim de gelegenheid om met elkaar praktijkervaringen uit te wisse-len. Hieruit bleek o.a. dat er naast een grote hoeveelheid fantasie en geduld het beheer-sen van allerlei expressie-technieken erg gewenst is. In het najaar zullen daarom weer trainingen georganiseerd worden.

Bovendien is een goede verstandhouding met de school gewenst om tot een zo groot mogelijke integratie te komen met al het andere wat er op school gebeurt.

Het is zeer te wensen, dat er in de opleiding aan de pedagogische akademies ook aan-dacht wordt besteed aan het leren be-spreikbaar maken van etische problema-tieken.

Uit de reacties bleek dat deze landelijke werkbespreking aan een behoefte heeft vol-daan en er zal het volgend jaar beslist weer een dergelijke dag georganiseerd worden. In de tussentijd zullen we proberen plaatse-lijk of regionaal groepen te vormen van vormingsleid(st)ers, die maandelijks bij el-kaar komen om ervaringen uit te wisselen. Er zijn al van deze feedback-groepen in Amstelveen, 't Gooi en Rotterdam.

In het basisonderwijs zijn 18 vormings-leid(st)ers en ongeveer 1.250 leerlingen we-kelijks samen bezig met het humanistisch vormingsonderwijs. In het voortgezet onder-wijs zijn 9 mensen werkzaam. Hier wordt het „vak” ook wel Kennis van het Geestelijk Leven, levensvragen of etisch onderwijs genoemd.

Wij bespeuren in het gehele onderwijs een groeiende vraag naar ons vormingsonder-wijs.

Wieberen Koopmans
funktionaris vormingsonderwijs

NIEUWS UIT DE GEMEENSCHAPPEN

Gezamenlijke contactdag

Het is een goede gewoonte, dat de nabuurgemeenschappen van het Humanistisch Verbond elkaar uitnodigingen sturen voor hun bijeenkomsten, en zeker voor de dag waarop zij hun winterprogramma afsluiten. Veel verder dan het versturen van zo'n uitnodiging komt het meestal niet, aldus de voorzitter van de gemeenschap Lochem, de heer A. H. van den Bosch tijdens zijn openingswoord op de gezamenlijke afsluitingsdag, die voor de gemeenschappen Deventer, Zutphen, Doetinchem en Winterswijk zondag te Lochem werd gehouden. Verder waren er nog enkele deelnemers uit Apeldoorn en Arnhem. Na de ontvangst met koffie en Wittewieven-

koek in Hotel Hoog Langen vertrokken de 120 deelnemers in zes groepen via twee verschillende routes over de Lochemse Berg naar de Wittewievenkoele, waar de heer Boerman de legende vertelde zoals die beschreven staat in het zojuist weer verschenen boekje „Legende van de Wittewijvenkuil” door H. Wilmink.

Tegen een uur kwamen alle groepen weer samen in Zwiép bij bakkerij Postel. Daar gloeide reeds het vuur voor het bakken van stokbrood, ongetwijfeld een van de hoogtepunten van deze dag. Een bezoekje aan de molen en een lunch met broodjes met koffie, aangevuld met versgebakken stokbrood, vielen ook in de smaak.

in dit nummer:

In de marge

pag. 2

Hoofdbestuur

pag. 2

Geestelijke verzorging en vorming

pag. 3

Samen overleven

pag. 4

Radio en t.v.

pag. 5

Zesde IHEU-congres

pag. 6

Humanistisch vormingsonderwijs

pag. 6

Nieuws uit de gemeenschappen

pag. 7

Ingezonden brieven

pag. 7

Solzjenitsyn

pag. 7

Verbandsraad van 18 mei

pag. 8

INGEZONDEN BRIEVEN

„Vrede met een menselijk gezicht”

Een, m.i. juist antwoord op de kernvraag van de schrijfster zou kunnen zijn: het bevorderen van verdergaande schaalvergroting op staatkundig gebied, waarbij het zetten van de „eerste” stap niet uitsluit, het voorbereiden op eventuele volgende stappen.

De „eerste” stap na de Unie van Utrecht (het ontstaan van ons koninkrijk was slechts een konsolidatie) lijkt te kunnen worden een Europese Unie.

„Maar men moet niet de houding aannemen van: als die niet wordt zoals ik dat wens, doe ik niet mee.” Den Uyl: „een civiel Europa”, van Thijn nog sterker: „een socialistisch Europa”, beide: „of géén Europa!”

Terwijl we als enige eis zouden mogen en moeten stellen: een democratisch Europa. Die Europese democratie zal dan zijn eigen vormen moeten zoeken op allerlei gebieden. Het bij voorbaat pruilend willen afdwingen van eigen voorkeuren moet daarentegen als ondemokratisch worden beschouwd en remt nodeloos een verdere ontwikkeling in een uit vredesoogpunt, wenselijke richting.

Overigens kunnen we „home-training” met enkele vriendjes in de geest van mevr. P. rustig als geheel ontoereikend en energieverpillend beschouwen, ook al kunnen we er misschien door leren, hoe averechts een doelbewuste konfrontatie-houding werkt (als we dat nog niet wisten).

P. H. van Terwisga, Doetinchem

Zonderdag

De aktie van de Vereniging Milieudefensie en de Stichting Stop de Kindermoord voor één autoloze zondag per maand, de zgn. Zonderdag, valt over het algemeen in goede aarde. Om de eerste handtekeningenlijst vol te krijgen hoefde ik slechts aan 30 mensen hun mening te vragen; 25 van die 30 mensen (zelf autobezitters) tekenden spontaan vóór de Zonderdag. De bezwaren die door de tegenstanders werden aangevoerd, kon ik voor een deel wel aanvoelen en respektteren, maar met het argument, dat de invoering van een autoloze zondag een inbreuk zou zijn op de vrijheid van het individu (een gretig gebruikte doodoener, die o.a. door het hoofdbestuur van de JOVD, de liberale jongerenorganisatie, naar voren wordt gebracht – NRC 22/4’74), ben ik het volstrekt oneens. Hierbij gaat men er van uit dat ieder „individu” een auto bezit en daar dan ook maar mee moet kunnen rijden wanneer hij/zij dat wil. In de eerste plaats zijn er nog mensen, die geen auto bezitten en bovendien zijn er ook nog veel mensen die uit principe en in het algemeen belang hun auto zo weinig mogelijk gebruiken en ook graag fietsen en wandelen om eigen gezondheid en de gezondheid van ons leefklimaat (minder lawaai en uitlaatgassen) zoveel mogelijk te behouden. Als de vrijheid van de autorijders-door-dik-endun dan zo wordt aangetast door één autoloze zondag per maand, gaat men zich afvragen hoe het dan eigenlijk staat met de vrijheid van de niet-autorijders. Hebben zij ooit de vrijheid om zich in rust en zuivere

lucht zonder gevaar voor eigen leven te verplaatsen? Of mag op die vrijheid geen aanspraak meer worden gemaakt in deze automaatschappij? Het mag wel, maar slechts weinigen durven het, uit vrees niet voor vol te worden aangezien. De – te bescheiden – stemmen van degenen die wel recht vragen voor deze minderheidsgroep gaan maar al te vaak verloren in een storm van protesten, begeleid door motorgeronk en uitlaatgeknetter. Daarom zou ieder die nog enig gevoel voor rechtvaardigheid bezit, moeten tekenen vóór de Zonderdag en als die Zonderdag er komt, zou het eigenlijk een voetverendag moeten worden. Want dat de weinige voetveren, die zich ondanks het toenemend autogebruik nog drijvende hebben kunnen houden, veelal noodlijdend zijn, behoeft nauwelijks betoog. Het zou jammer zijn als deze karakteristieke vorm van vervoer, die aan fietsers en wandelaars een schier onuitputtelijk aantal mogelijkheden biedt voor tochtjes in de eigen woon-omgeving, geheel zou verdwijnen. Toch vreemd, dat waar zovelen de autoloze zondag afwijzen ten gerieve van de omhooggevallen wegrestaurants, zo weinigen zich tot nu toe bekommerden om de voetveren en de dorps- en buurtcafé’s, die door het wegblijven van hun fiets- en wandelklanten in grote financiële moeilijkheden raakten. De huidige bezorgdheid voor de HORECA lijkt me dan ook niet meer dan een hypocriete manier om de automaatschappij in stand te houden. Wie wérkelijk bezorgd is, kan de weg naar het restaurant ook op de fiets wel vinden.

M. de Visser-Ameling,
Slikkeveer

Solzjenitsyn kontra Europa en China

Het schokkende bericht dat Solzjenitsyn, de schrijver van „Een dag uit het leven van Iwan Denisowitsj”, „Kankerpaviljoen” en „Augustus 14” uit de Sowjet-Unie was verbannen, werd gevolgd door een hetze in zijn vaderland tegen zijn persoon en zijn werk, waarbij men zich moet afvragen hoe zijn Russische kritici zijn oeuvre konden beoordelen daar de twee laatstgenoemde

werken nimmer in de Sowjet-Unie zijn verschenen. Nu heeft ook de bekende dissidente natuurkundige Sacharow zich gemengd in het koor van critici.

Aangezien Sacharow zich reeds verschillende malen scherp heeft uitgelaten over de aantasting van de mensenrechten in de Sowjet-Unie, is er allerminst reden om aan te

nemen dat Sacharow zijn verklaringen heeft afgelegd op instigatie van de Sowjet-autoriteiten. Sacharow verwijt Solzjenitsyn een nationalistisch, godsdienstig-patriarchaal en isolationistisch denken: „Zijn autoritaire ideeën kunnen een terugkeer betekenen naar de Slavische lakeiengest in Rusland heeft bestaan”. Hierbij teken ik nog het volgende aan:

Solzjenitsyn is bepaald geen „liberale” kommunist, die een nieuw kommunisme „met een menselijk gelaat”, zoals Dubcek propageert. Hij staat ook kritisch tegenover de voornaamste aspecten van de Westerse samenleving én tegenover het uit het Westen geïmporteerde Marxisme. In zijn „Haalt de Sowjet-Unie 1984?” heeft Amalrik er reeds op gewezen, dat de dissidenten in de Sowjet-Unie aangeduid als de „demokratische beweging”, te verdelen zijn in drie groepen, die zich respectievelijk onderscheiden door een marxistische, een liberale en een christelijke ideologie. De eerste groep wil het kommunisme humaniseren en demokratiseren, de tweede stroming wil een sterke liberalisatie en een overgang naar een democratisch stelsel. Sacharow staat zeer dicht bij deze groep. Dan is er een derde stroming, die het Leninisme-Marxisme afwijst en hoopt op een herstel van het orthodox-Russische christendom.

Tot deze groep behoren o.m. de in 1971 overleden Boris Talantow en de felle religieuze activist Anatoli Lewitin-Krasnow. Binnen deze groep treft men een aantal dissidenten aan, zoals Solzjenitsyn, die in hun opvattingen sterk verwant zijn met de negentiende-eeuwse slavofielen. De slavofielen waren ervan overtuigd, dat Peter de Grote in zijn streven naar europeanisering tegen de geest van het Russische volk en de Orthodoxie handelde.

Opmerkelijk is, dat Solzjenitsyns ideeën bovendien nog herinneren aan die van de Euraziërs. Deze stroming, die na de eerste wereldoorlog vooral onder een aantal Russische emigranten aanhang verkreeg, was evenals die van de slavofielen anti-Westers gericht. De Euraziërs waren ervan overtuigd, dat de Westerse kultuur een vreemd element in het orthodoxe Oosten was. Evenals de slavofielen (én Solzjenitsyn!) verwierpen zij het op expansie gerichte Westerse kapitalisme. Anders dan de slavofielen meenden de Euraziërs echter, dat de Russen niet in de eerste plaats hun aandacht moesten richten op de Slavische volken, maar op hun eigen rijk aan weerszijden van de Oeral: Europees Rusland, Siberië en Russisch Centraal-Azië. Dit gebied, dat geografisch, economisch en historisch één geheel vormt, moest zich duidelijk afbakenen, zowel naar het Westen als naar het Oosten (China!). Het schijnt, dat waar Solzjenitsyn wijst op de grote toekomst van Siberië en (evenals Amalrik) de vermeende gevaren signaleert, die van de zijde van China dreigen, de oude ideeën van de Euraziërs weer tot nieuw leven komen.

Uitgaande van deze opvattingen en een extreem nationalisme heeft Solzjenitsyn evenals de Russische dissident Amalrik en de bekende Amerikaanse journalist Salisbury gewaarschuwd voor een oorlog tussen Rusland en China. Sacharow merkt hierover op: „Met zijn overschatting van het Chinese gevaar bewijst hij een slechte dienst aan demokratisering en ontwapening in ons land”. Een opmerking die m.i. terecht is gemaakt. China is op het ogenblik te veel gepréoccupeerd met de eigen opbouwproblematiek om zich in buitenlandse avonturen te storten. Men moet zich wel afvragen in hoeverre extreem-nationalistische ideeën als die van Solzjenitsyn nog een voedingsbodem vinden in zijn vaderland. Overigens doet kritiek op deze opvattingen weinig af aan de literaire betekenis van Solzjenitsyns werk.

Peter Krug

Verbandsraad van 18 mei 1974

Op 18 mei was de Verbandsraad bijeen. Ondanks of dank zij het mooie weer van die zaterdag was er een behoorlijke bezetting. Aan deze „bezettters” bleek dat de zaal van het Erasmushuis een verfraaiing had ondergaan. Er hingen wandkleden die in bruikleen werden ontvangen van Mevrouw Engel uit Bussum. De Verbandsraad besloot om Mevrouw Engel te bedanken. Er stonden ook mooie rozen. Dat was een koopje waar Mevrouw Goes, (Tante Rie), de zaalbeheerster, voor gezorgd had. De verzorging in het Erasmushuis is trouwens altijd goed. Behalve zij zorgt ook Mevrouw Oden daarvoor.

Functioneren van de Verbandsraad

De vorige maal had de Verbandsraad een commissie benoemd die zou rapporteren over het functioneren van de Verbandsraad. Die commissie zal tijdig voor de na-jaarsvergadering klaar kunnen zijn met rapport plus aanbevelingen, aldus woordvoerder Warburg van de commissie.

Geestelijke verzorging in zieken- en bejaardenhuizen

De geestelijke verzorging in zieken- en bejaardenhuizen kwam ter sprake. Beide takken van geestelijke verzorging laten zich gemakkelijk in bijna één woord opschrijven. Maar als het op contact met de overheid aankomt, dan vallen ze onder verschillende ministeries: ziekenhuizen onder Volksgezondheid en bejaardenhuizen onder CRM. In beide gevallen is er een hoeveelheid gehakketaak om onze g.v. Deze wordt de laatste tijd nog al eens geweerd met het – op zich begrijpelijke – argument van de voortdurende kostenstijgingen. Doch afgezien ervan dat niet ieder overtuigd is dat dit argument niet soms goed gelegen komt wegens ook aanwezige andere motieven: dit kan op den duur geen argument zijn. En er zijn hier en daar ook doorbraken. De Verbandsraad wil deze takken van geestelijke verzorging graag eens als hoofdpunt op de agenda hebben. Des middags lag er (zoals ’s morgens afgesproken) nog een motie op tafel die werd opgesteld door mevrouw Blom. Deze is geadresseerd aan Staatssecretaris Hendriks om de geestelijke verzorging in ziekenhuizen mogelijk te maken, en werd aangenomen. Voorts was er een supplettoire begroting te behandelen. Het aanstaande IHEU-congres vergt nog enige middelen, alsmede de leiding van de zojuist besproken geestelijke verzorging zieken en bejaarden zoals ook in de vorige verbandsraadsvergadering al aan de orde was geweest.

Redactie van de Humanist

Het moeilijkste was de redactie van de Humanist, waarbij er een principieel punt om de hoek kwam kijken. Dit punt was: in hoeverre kan een bestuur aan functionaris-

sen, en in het bijzonder aan de directeur, opdragen om te doen wat de hand op zeker ogenblik te doen vindt. Het hoofdbestuur had gemeend dat de redactie van de Humanist zó duidelijk buiten de omschrijving van de taak van de directeur lag – niet alleen in feite maar ook naar wat men in zo’n taakomschrijving mag verwachten – dat het redelijk geoordeeld werd om aan de directeur een bescheiden toelage toe te kennen voor het waarnemen van het redacteurschap. De Verbandsraad vond dit in de vorige zitting niet zo, en dit was voor het Hoofdbestuur aanleiding om een post op te voeren voor een afzonderlijk redacteurschap. Waar ook in het verleden de redactie nooit geen directeurstaak was, heeft de Verbandsraad (met de aantekening van één stem tegen) de post van een afzonderlijke parttime redacteur goedgekeurd. De regeling met de directeur loopt met het einde van dit begrotingsjaar af.

Verrassing

Apeldoorn zorgde vervolgens voor een aangename verrassing voor het hoofdbestuur: het ziet af van zijn aandeel in de contributie ’74, teneinde te helpen financiële tekorten te dekken. De Apeldoornse penningmeester riep andere gemeenschappen op na te gaan of ze iets dergelijks zouden kunnen doen. Het spreekt vanzelf dat het hoofdbestuur niet zal nalaten hier gepaste richtbaarheid aan te geven, te beginnen met deze regels van ondergetekende.

Samenlevingsopbouw

De hoofdschotel van de middagzitting was de samenlevingsopbouw. Hierbij waren er twee inleiders: Neervoort en Rood. Beiden waren het erover eens dat er een inbreng uit humanistische oriëntering is. Doch misschien dat Rood wat meer neiging zou hebben om het goed functioneren van de gemeenschappen van het Verbond al van betekenis voor de samenlevingsopbouw zou vinden en Neervoort wat minder. Neervoort haalde de HOI-opgeleide naar voren als degeen die in aanmerking zou komen om de humanistische inbreng professioneel te realiseren. Uiteraard betekent een goed functionerende gemeenschap ook voor Rood in dit verband: dat er veel mensen opgespoord en gemotiveerd worden om maatschappelijke en bestuurlijke taken op zich te nemen. Van der Hulle gaf een uiteenzetting over zijn dagtaak en het samenlevingsopbouwelement daarin.

De samenwerking met Humanitas op plaatselijk niveau werd door sommigen uit de vergadering als nog al eens frustrerend afgeschilderd. Dit zou komen doordat sommige besturen en functionarissen van Humanitas de neiging hebben zich als uitdrukkelijk neutraal en zelfs wel eens als anti-humanistisch of anti-Humanistisch Verbond te afficheren.

De vergadering kon gelukkig op tijd eindigen, zodat er nog van de mooie zomeravond genoten kon worden.

Driebergen, 19 mei 1974.